

Ceļā uz Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas muzeja “aptaustāmo” kolekciju

Ilze Sirmā

Rīgas Stradiņa universitātes muzejs, Latvija

Ievads. Ar aktīvu Rīgas Stradiņa universitātes iniciatīvu 2019. gadā anatomikuma ēku kompleksā esošajā renovētajā vēsturiskā staļļa ēkā durvis vērš mūsdienīgs Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas muzejs. Muzeja pastāvīgās ekspozīcijas izstrādātā koncepcija un dizains paredz, ka šis Latvijas kontekstā unikālais muzejs ar vēsturisko anatomisko kolekciju, kas ir daļa no Latvijas nacionālā muzeju krājuma, būs pieejams pēc iespējas plašākam apmeklētāju lokam. Jaunajā muzejā anatomiskā kolekcija ne tikai pildīs savu vēsturisko funkciju – mācīt cilvēka anatomiju medicīnas studentiem –, bet arī atklās plašāku kultūrvēsturisko kontekstu saistībā ar iestādēm, kam tā ir piederejusi, medicīnas izglītību un attīstību, attieksmi pret dzīvu un mirušu cilvēka ķermeni, medicīnu un mākslinieku sadarbību, kā arī anatomisko preparātu pagatavošanas metodēm.

Domājot par muzeja pieejamību, ir jāņem vērā vairāki aspekti: muzeja fiziskā, sensoriskā, intelektuālā, finansiālā, kultūras, tehnoloģiskā un informācijas pieejamība. Tāpat ir jāabalansē ar Muzeju likumu noteiktās muzeja pamatfunkcijas krājuma saglabāšanā, tā pieejamības nodrošināšanā un sabiedrības izglītošanā. Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas muzeja pieejamību nosaka anatomiskās kolekcijas saglabāšanas un eksponēšanas specifika. Kolekciju veido tetovētas ādas, korozijas, osteoloģiskie un slapjie preparāti, kā arī anatomiskie modeļi. Lielākā daļa priekšmetu ir vienā eksemplārā un, ievērojot vēsturisko muzeja stilu, tiks eksponēti atsevišķā stikla kārbā vai burkā, kas būs novietota stikla vitrīnā. Tādējādi lielākoties muzeja apmeklētājs priekšmetu varēs uztvert tikai aiz fiziskas barjeras – divām stikla sienām –, kas ierobežo apmeklētāja sensorisko un līdz ar to arī izziņas pieredzi muzejā. Lai padarītu muzeju pieejamāku apmeklētājiem, arī personām ar redzes traucējumiem un neredzīgām personām, prakse muzeju izglītībā ir integrēt tausti muzeja apmeklējumā ar “aptaustāmās” kolekcijas (angļu val. – *handling collection*) palīdzību – priekšmetu kolekciju no oriģināliem, kopijām un pielīdzinātiem priekšmetiem, ko ir atļauts izpētīt ar taustes palīdzību ar vai bez muzeja darbinieka dalības.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis bija izpētīt, kāda ir taustes nozīme muzeja apmeklējuma laikā un kā tā tiek integrēta muzeja apmeklējumā ar “aptaustāmās” kolekcijas palīdzību.

Darba metodes: līdzdalīgais novērojums, socioloģijas un muzeju izglītības akadēmiskās literatūras izpēte.

Rezultāti. Tika izpētīta akadēmiskā literatūra, citu muzeju pieredze un iegūta izpratne par “aptaustāmās” kolekcijas veidošanu Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas muzeja kontekstā.

Secinājumi. Muzeja apmeklējums ir multisensora pieredze, kurā tauste nodrošina lielāku muzeja kolekcijas pieejamību un autentiskāku apmeklētāja individuālo izziņas procesu. Tauste ne tikai aizstāj vai papildina redzi, kas ir galvenā maņa, ko ierasts izmantot muzeja apmeklējuma laikā, bet arī ļauj iegūt ķermeniskas zināšanas.

“Aptaustāmā” kolekcija ietekmē hierarhiskās attiecības starp muzeja apmeklētāju un darbinieku kā ekspertu. Pieskaršanās procesā apmeklētājs realizē tiesības, kuras piemīt arī ekspertam, un iegūst lielāku kontroli pār individuālo izziņas procesu.

Kopumā muzejos taktīlajai pieredzei tiek piešķirta arvien lielāka nozīme. “Aptaustāmās” kolekcijas mērķi var būt dažādi, taču vienmēr ir nepieciešama iepriekšēja muzeja darbinieku apmācība gan komunikācijā, gan priekšmetu saglabāšanā.